

Data oddania: _____

Ocena: _____

Łukasz Ochmański 183566
Przemysław Sz wajkowski 173524

Zadanie 2: Perceptron Wielowarstwowy*

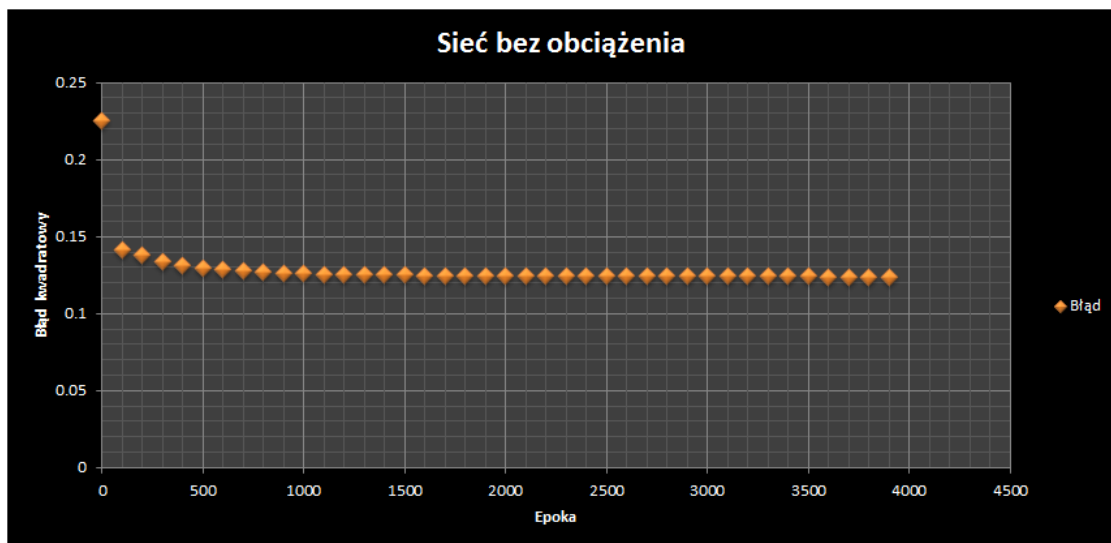
1. Cel

Celem zadania było zaimplementowanie programu umożliwiającego tworzenie perceptronu wielowarstwowego (ang. Multi-Layer Perceptron, w skrócie: MLP) oraz wsteczna propagacja błędów jako metode jego nauki. Kolejnym etapem zadania było wykorzystanie aplikacji w celu stworzenia perceptronu o podanej architekturze(4:2:4) oraz wykonanie na nim zadanych eksperymentów.

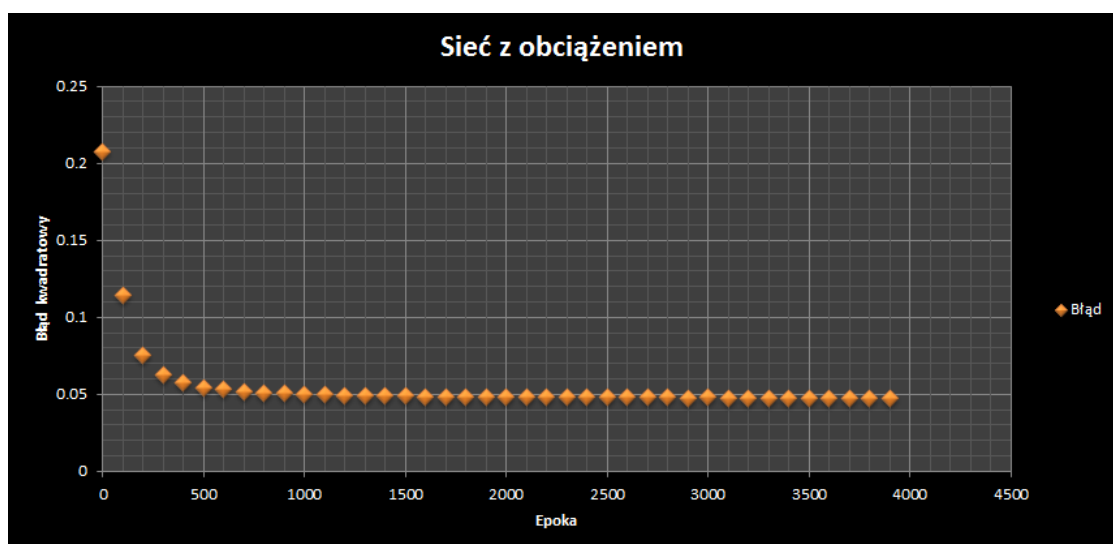
2. Wstęp

Podstawowym elementem sieci jest neuron. Do każdego neuronu dochodzi dowolna ilość wejść, natomiast wyjście neuronu jest tylko jedno. Dodatkowo dla każdego wejścia neuronu, przypisana jest waga w naszym przypadku losowana z zakresu -0.5 - 0.5. Kolejnym elementem jest Bias, czyli tzw wejście obciążające mające zawsze wartość 1 któremu również przypisana jest waga. Neurony grupowane są w warstwy, gdzie w przypadku dwóch sąsiadujących ze sobą warstw wyjścia wszystkich neuronów jednej warstwy trafiają jako wejścia neuronów warstwy następnej. Wyróżniamy trzy rodzaje warstw : 1. Warstwa wejściowa - zawsze jedna. 2. Warstwa ukryta - wiele. 3. Warstwa wyjściowa - zawsze jedna.

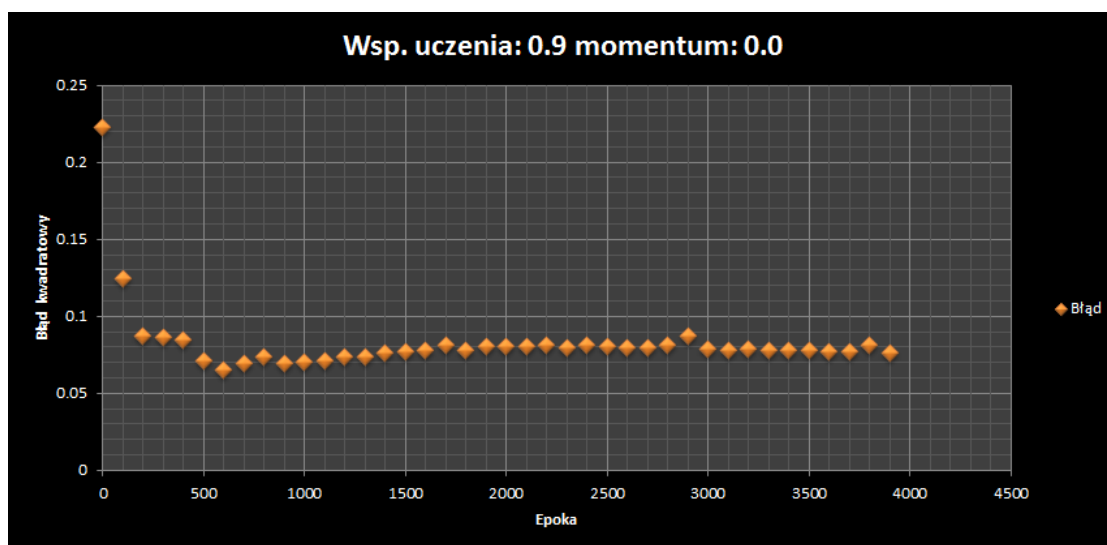
* SVN: <http://iad-lukasz-ochmanski.googlecode.com/svn/trunk/02>

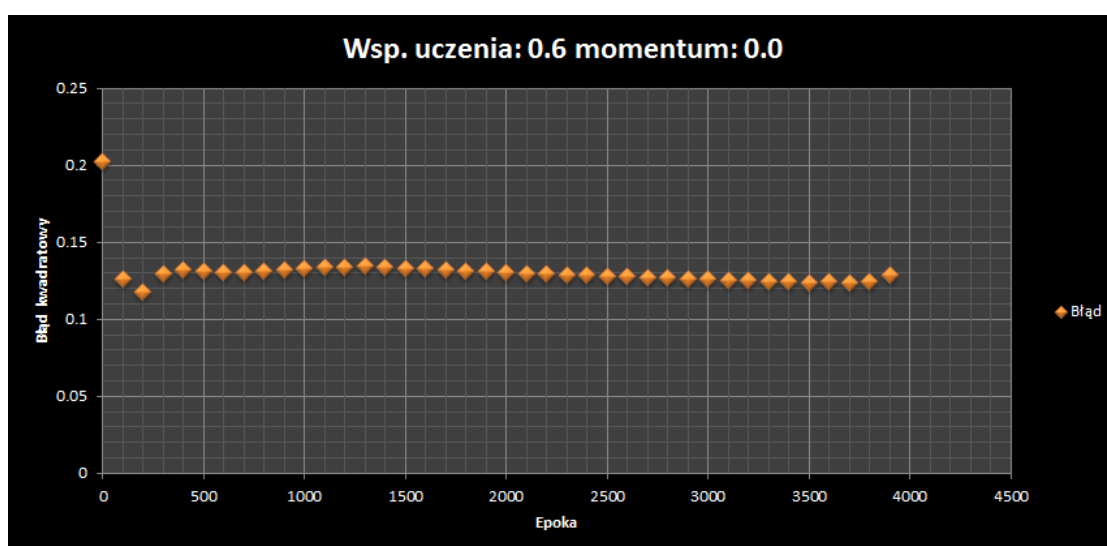
Rysunek 1. Sieć bez obciążenia

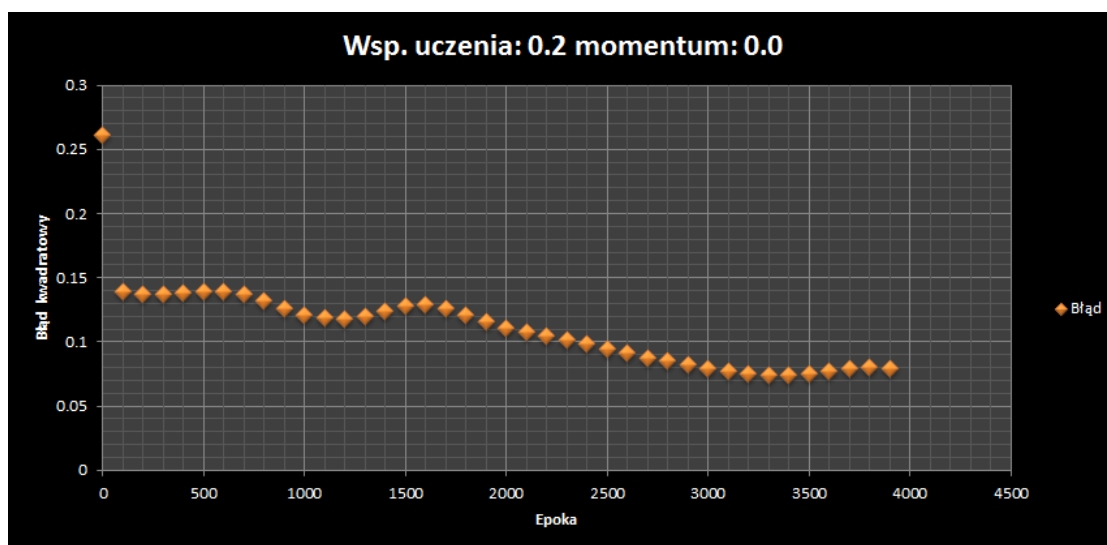
Rysunek 2. Sieć z obciążeniem

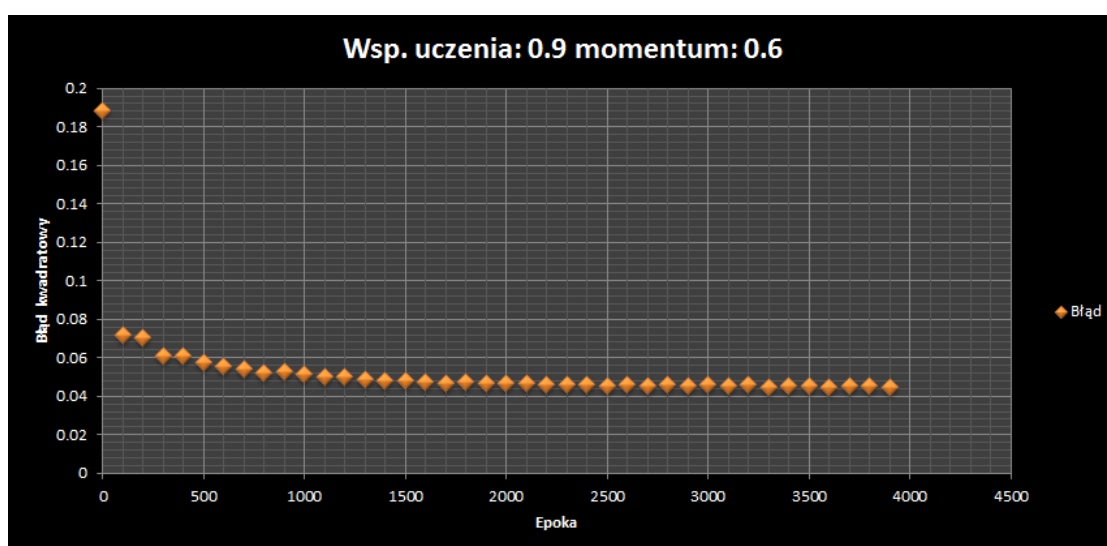
Rysunek 3. Sieć ze współczynnikiem nauki 0.9

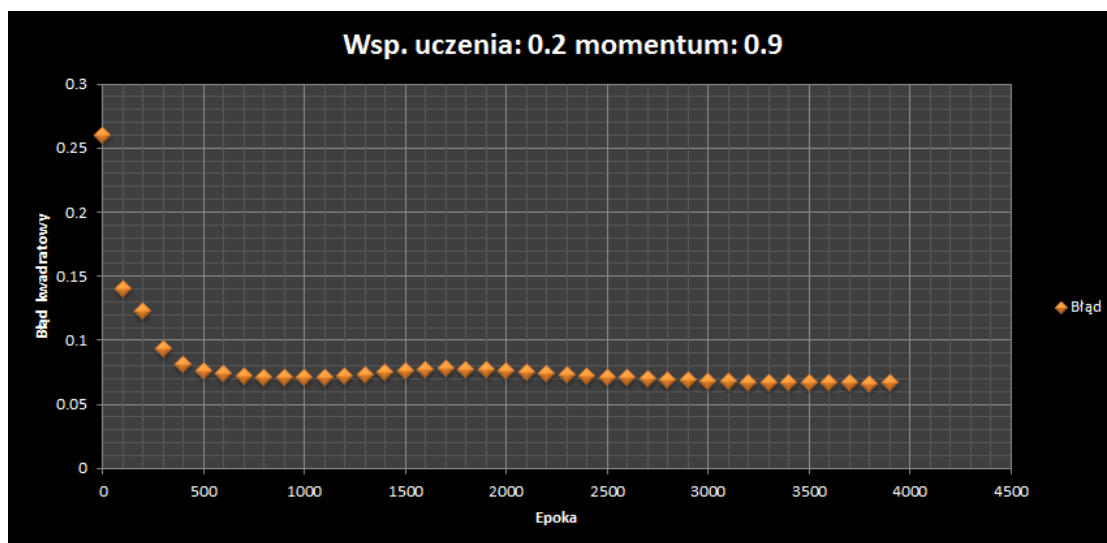
Rysunek 4. Sieć ze współczynnikiem nauki 0.6

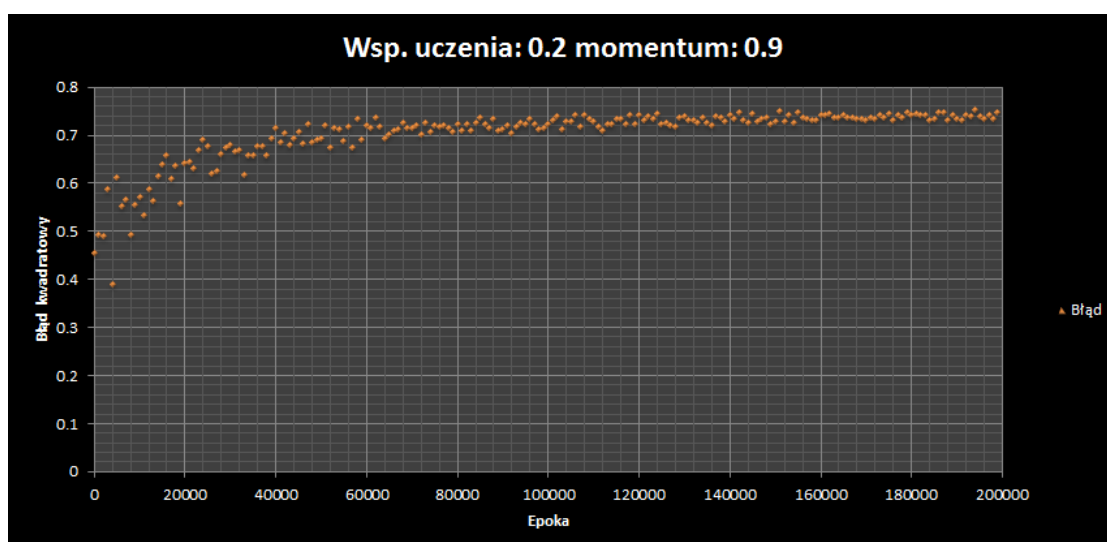
Rysunek 5. Siec ze współczynnikiem nauki 0.2

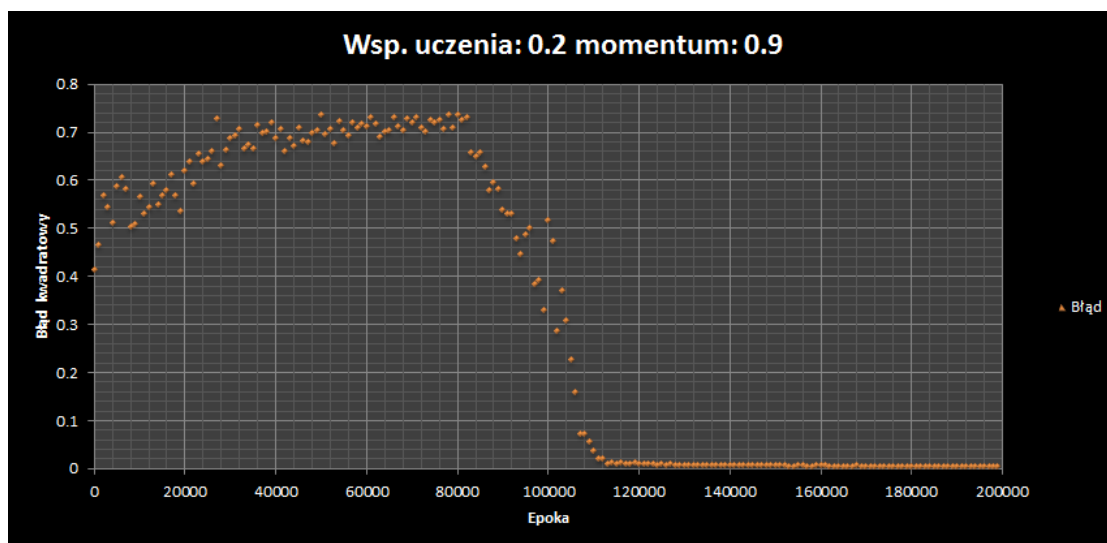
Rysunek 6. Siec z momentum 0.6

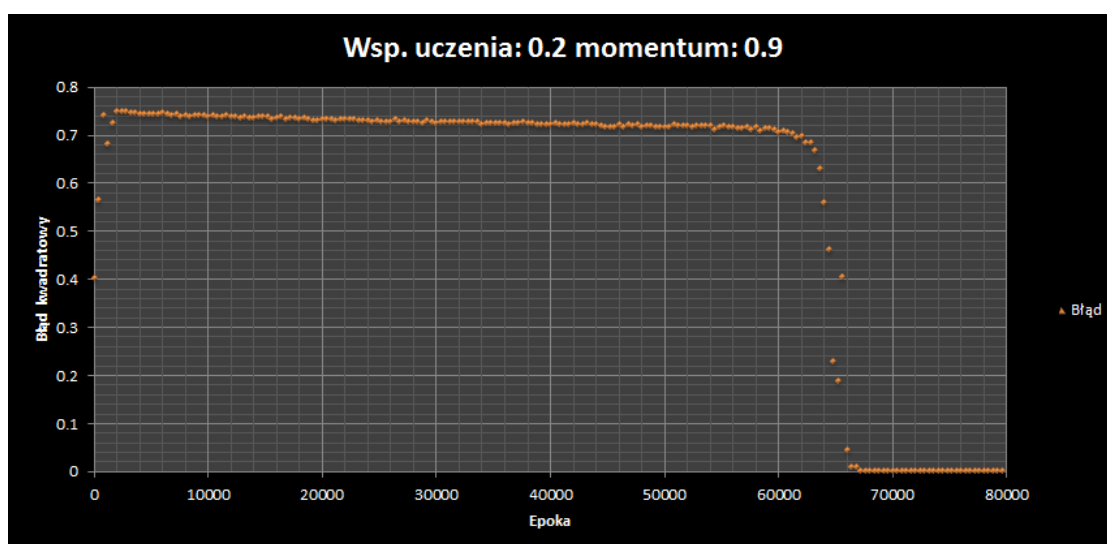
Rysunek 7. Siec z momentum 0.9

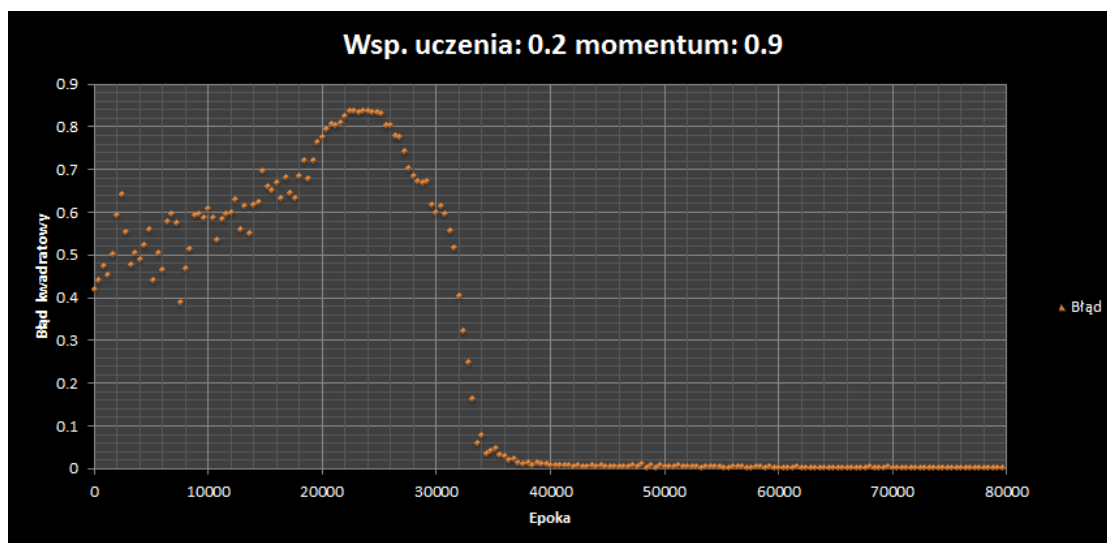
Rysunek 8. Iris data set

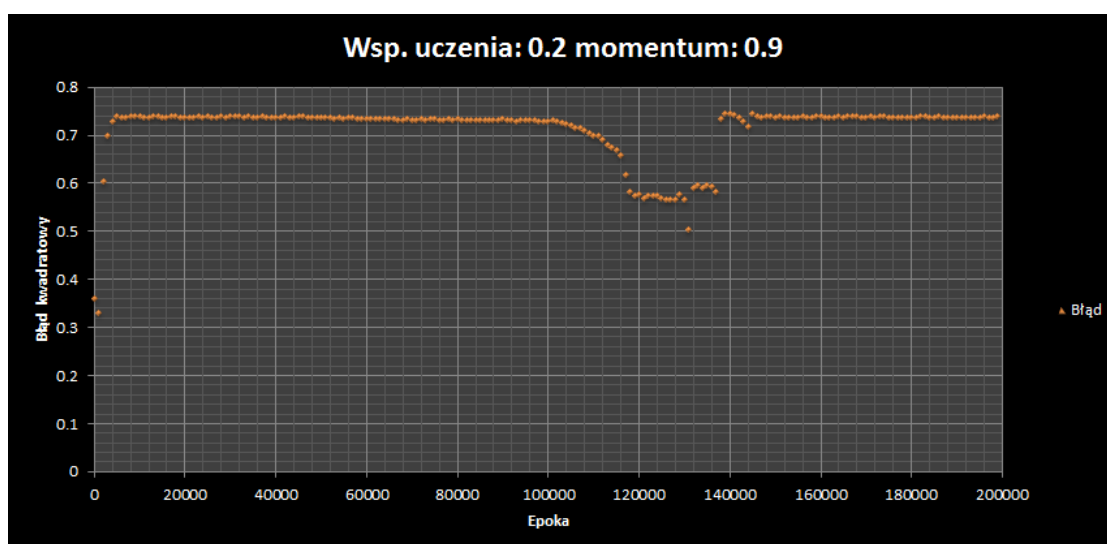
Rysunek 9. Iris data set

Rysunek 10. Iris data set

Rysunek 11. Iris data set

Rysunek 12. Iris data set

Rysunki 8. - 12. dotyczą zestawu Iris, w którym zbiór treningowy składa się ze 150 testów. Oczekiwanym wyjściem były odpowiednie wiersze macierzy jednostkowej o wymiarze 3, przyporządkowane poszczególnym wartościami cechy nominalnej (gatunku irysa). W przypadkach, w których wystąpił problem, dotyczył on tego samego, co mogłoby być problemem dla człowieka rysującego krzywe podziału w zbiorze Iris - czyli odróżnianie specyficznych osobników gatunku virginica od versicolor.

Przeprowadzenie aż pięciu testów służyło porównaniu skuteczności i szybkości otrzymywania zadowalająco małych błędów globalnych sieci dla różnych liczebności warstw. Wszystkie próby były wykonywane z wykorzystaniem neuronów obciążających, przy losowym podawaniu testów w poszczególnych epokach. Aby uczynić wykresy porównywalnymi, różne konfiguracje testowano przez 200000 epok, lub - jeżeli konfiguracja składała się z wielu neuronów i dawała dobre wyniki istotnie szybciej - 80000 epok.

Test 8. był próbą rozwiązania problemu za pomocą sieci o konfiguracji 4-3-3. Mimo obecności neuronów obciążających, sieć ta okazała się zbyt uboga aby dokonać poprawnej klasyfikacji. Po 200000 epokach nauki, jeden z irysów pozostał klasyfikowany błędnie, zaś inny - był klasyfikowany zauważalnie mało zdecydowanie.

Dodanie czwartego neuronu do warstwy ukrytej znacząco poprawiło szybkość nauki - dzięki temu w w teście 9. przy stosowanej metodzie przeprowadzania eksperymentów udało się nauczyć sieć klasyfikacji irysów już w nieco poniżej 120000 epok. Patrząc na wagi drugiej i trzeciej warstwy można zaobserwować, że dla ostatnich trzech wyjść warstwy drugiej wagi w pierwszym neuronie warstwy trzeciej są bliskie zeru, a w warstwie drugiej są liczbami przeciwnymi do wag w warstwie trzeciej. Neurony 2-4 różnią się między sobą, lecz z punktu widzenia warstwy wyjściowej wystarczyłoby rozważyć pewną sumę ważoną ich wyjść i korzystać z pojedynczej liczby wspólnej dla wszystkich neuronów warstwy wyjściowej. Poza tą liczbą oczywiście potrzebny jest neuron 2.1 oraz bias. Może zatem konfiguracja 4-2-3 z biasem byłaby wystarczająca? Otóż jak pokazuje wykres 7., cztery neurony warstwy ukrytej są jednak potrzebne aby proces nauki mógł się odbyć, nawet jeśli w końcowym procesie nauczania znaczenie faktu, że neurony 2-4 są różne zostaje zatarte.

Wykres 10. pokazuje sprawność naszej implementacji w przypadku dodania kolejnych warstw. Pomimo, że dane już w pierwszej warstwie ukrytej muszą być przepuszczone przez zaledwie trzy neurony, ze względu na rozmiar drugiej warstwy ukrytej proces uczenia nie sprawia problemu, an nawet trwa prawie dwa razy mniej epok niż na wykresie 9 (czyli niecałe 70000 epok). Zatem dane przechodzące przez 3 neurony w pewnej warstwie ukrytej bez problemu mogą posłużyć do klasyfikacji irysów, mimo że nie udało się to na rysunku 8. Mimo znacznego zmniejszenia liczby epok w porównaniu do rysunku 9., należy pamiętać, że czas obliczeń potrzebnych do przebiegu epoki wzrósł ze względu na dodanie kolejnej warstwy neuronów.

Aby osiągnąć przyspieszenie nauki sieci, zamiast dodawać kolejne war-

stwy, można także dodać nadmiarowe neurony w warstwie ukrytej. Sieć 4-6-3 (rysunek 11.) nauczyła się klasyfikować irysy w mniej niż 40000 epok, co stanowi najlepszy z uzyskanych wyników. Duża liczba neuronów nie pozostaje jednak bez wpływu na czas obliczeń, więc nadal można się zastanawiać, która ze struktur - niniejsza, zastosowana na rysunku 9., czy może na rysunku 10. - jest najlepszym rozwiązaniem problemu. Może to zależeć na przykład od tego, czy chcemy skoncentrować się na minimalizacji czasu obliczeń, czy może liczby neuronów i związanego z nią zużycia pamięci. Dla tak małych sieci znaczenie tego jest znikome, ale gdyby dwie liczne warstwy sąsiadowały ze sobą, zużycie pamięci wzrosłoby znacznie - wtedy może opłacać się rozważanie utworzenia dwóch warstw ukrytych.

Rysunek 12. stanowi eksperyment na temat tego, do czego może doprowadzić znaczna przesada z liczbą warstw ukrytych. Mimo upływu 200000 epok i chwilowego zmniejszenia maksymalnego błędu globalnego w epoce, sieć ta nie zdołała nauczyć się całego zbioru danych - jeden z irysów pozostał klasyfikowany błędnie. Chwilowy spadek, a później - ponowny wzrost maksimum błędu (czyli błędu na problematycznym irysie) jest zjawiskiem podobnym do przeuczenia - jednakże w tym przypadku całkowite nauczanie sieci zbioru treningowego nie nastąpiło wcale.

3. Wnioski

Podsumowując, na podstawie wyników i przedstawionej powyżej ich interpretacji wyciągnęliśmy następujące wnioski:

- Jeżeli w sieci występują warstwy składające się z niewielkiej liczby neuronów, użycie obciążenia jest nie tylko ułatwieniem, ale wręcz koniecznością.
- Umiarkowane podwyższanie współczynnika nauki oraz momentum pozwala przyspieszać proces nauczania.
- W przypadku spodziewanej dużej liczby epok, dobrze sprawdza się umiarkowany współczynnik nauki i duży współczynnik momentum (np. nauka 0,2 i momentum 0,9) - właśnie przy takich współczynnikach udało nam się dokonać klasyfikacji zbioru Iris.
- Zastosowanie współczynnika momentum pozwala uniknąć występowania lokalnych minimów, oraz wygładza przebieg nauki dla dużych zbiorów testowych. Jego zastosowanie jest korzystne zwłaszcza podczas treningu sieci on-line, oraz w sytuacjach w których mogłoby dojść do przeuczenia sieci. Ze względu na charakter wpływu momentum na zmiany wag neuronu, często określa się je jako bezwładność wagi.
- Dla skomplikowanego zbioru treningowego często problemem może się okazać pewien pojedynczy test - nie jest to za każdym razem ten sam test, ale zawsze znajduje się on blisko płaszczyzn separacji, które można by sobie próbować wyobrazić.
- Nawet jeżeli stosowane jest obciążenie, to jeżeli któraś warstwa ukryta będzie zawierała zbyt mało neuronów, rozróżnienie wymaganej liczby unikalnych wyjść może okazać się niemożliwe.

- Odmienny od powyższego problem polega na tym, że sieć po prostu może być zbyt uboga, aby proces nauki przebiegał skutecznie. Nawet jeżeli po ukończonej nauce część neuronów okazuje się być nadmiarowa, są one potrzebne do prawidłowego przebiegu procesu nauki.
- Dodanie dodatkowej warstwy ukrytej może poprawić szybkość uczenia, ale jeszcze lepiej jest dodać równoległe neurony do istniejącej warstwy. Jedynym argumentem za dodatkowymi warstwami może być zużycie pamięci, które maleje gdy rozległa warstwa zostaje rozbita na dwie mniejsze (o ile nie okażą się one z kolei zbyt ubogie, aby rozróżnić wymaganą liczbę różnorodnych wyjść).
- Utworzenie zbyt wielu warstw ukrytych uniemożliwia dostosowanie sieci do kłopotliwych testów ze zbioru treningowego.

Literatura

- [1] *Ryszard Tadeusiewicz - Sieci neuronowe, Wyd. 2., Warszawa 1993*
- [2] "Learning and neural networks" [http://en.wikiversity.org/wiki/Learning_and_neural_networks]
- [3] UCI Machine Learning Repository *Iris Data Set*